

KIUSAAMISEN VASTAINEN SUUNNITELMA

Säkylän alakoulut

20.9.2022

SISÄLLYSLUETTELO

1.	LAINSÄÄDÄNTÖ	2
2.	MITÄ KIUUSAAMINEN ON?	2
2.1.	Rikoksen tunnusmerkistön täyttävä kiusaaminen	3
3.	KIUUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISY	5
4.	KIUUSAAMISEEN PUUTTUMINEN	6
4.1.	Erimielisyyksien sopiminen	6
4.2.	Verso eli vertaissovittelu	7
4.3.	Selvittämiskeskustelu/kasvatuskeskustelu	8
4.4.	Toimintamalli väkivaltaiseen käyttäytymiseen	8
4.5.	Viranomaisille ilmoittaminen	8
4.6.	Yhteistyö kotien kanssa	9
5.	KIUUSAAMISTAPAUSTEN KIRJAAMINEN	9
6.	TOIMINTATAPOJEN KEHITTÄMINEN, SEURANTA JA ARVIOINTI	10
	LIITTEET	10

1. LAINSÄÄDÄNTÖ

Monet eri lainsäädännön osa varmistavat sen, että lapsella on oikeus kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

- YK:n lapsen oikeuksien sopimus varmistaa välttämättömän suojelun ja huolenpidon
- Suomen perustuslaki: Perustuslailliset oikeudet ovat oikeus elämään, turvallisuuteen, vapauteen ja koskemattomuuteen
- Koululaki: Oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön
- Ennaltaehkäisy ja oppilashuoltolaki: yhteisöllinen opiskeluhoito ensisijaisena toimintatapana; yksilökohtainen opiskeluhoito on oikeus
- Oppilashuoltosuunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki sekä niitä koskevat suunnitelmat
- Terveystieteiden laki: Kouluyhteisön ja -ympäristön terveellisyden ja turvallisuuden tarkastus
- Perusopetuslaki: Järjestyssäännöt, kurinpito- ja puuttumiskeinot
- Rikoksen tunnusmerkistön täyttävä kiusaaminen
- Ilmoitusvelvollisuudet ja oikeus tiedonsiirtoon

Kiusaamiseen puuttuminen on useassa lainsäädännössä edellytetty virkavelvollisuus

2. MITÄ KIUSAAMINEN ON?

Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että yhdelle oppilaalle aiheutetaan toistuvasti vahinkoa tai pahaa mieltä. Kiusaajia voi olla yksi tai useampia, joita vastaan on vaikea puolustautua. Kiusaaminen voi olla sanallista, fyysistä, omaisuuteen kohdistuvaa, epäsuoraa tai verkossa tapahtuvaa -mitä tahansa sellaista, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista kuten tönimistä, lyömistä, haukkumista ja pilkkaamista, seurasta pois sulkemista, ilkeitä puheita, ilmeitä tai eleitä. Kiusaaminen merkitsee myös usein uhrin eristämistä luokan, ryhmän tai virtuaaliryhmän sosiaalisesta kanssakäymisestä.

Kiusaamisella on ominaispiirteitä, jotka erottavat sen esimerkiksi riitelystä, häirinnästä tai yksittäisestä väkivaltatilanteesta. Näitä ominaisuuksia ovat esimerkiksi toistuvuus, tietoisuus ja vallankäyttö sekä se, että

kiusaamisessa on usein kyse ryhmäilmiöstä. Näiden ominaispiirteiden vuoksi kiusaamistilanteeseen puuttuminen edellyttää siis erilaisia toimintatapoja kuin yksittäiseen tekoon puuttuminen.

Kiusaamistilanne ei ole koskaan tasa-arvoisten ja yhtä voimakkaiden nahistelua, vaan kiusattu on alakynnessä ja puolustuskyvytön. Kiusaajalla on enemmän valtaa, hän on usein uhriaan fyysisesti vahvempi, isompi, vanhempi tai persoonaltaan räväkämpi.

Kiusaajan ja kiusatun lisäksi kiusaaminen koskee ryhmässä myös muita oppilaita. Oppilaat eivät usein asennetasolla hyväksy kiusaamista, mutta ryhmän muiden jäsenien suhtautuminen kiusattuun ja toimivat tilanteissa, voidaan puhua rooleista. Jokaisella lapsella on rooli kiusaamisprosessissa. Näitä rooleja ovat kiusattu, kiusaaja, kiusaajan kannustaja ja hiljainen hyväksyjä. Sillä, minkälaisia rooleja oppilaat omaksuvat kiusaamistilanteessa, on suuri merkitys kiusaamisen jatkumisen kannalta.

Koulussa kiusaamisen määritelmää tarvitaan siksi, että kiusaamiseen voidaan puuttua systemaattisesti riittävän varhain. Kiusaamisesta ja kiusaamisen määritelmästä käydään keskustelua myös oppilaiden ja vanhempien kanssa. Keskusteluissa kiinnitetään huomiota oppilaiden ja aikuisten erilaisiin käsityksiin siitä, mitä he pitävät kiusaamisena ja mitä eivät. Opettajilla, oppilailla ja vanhemmillä voi olla erilaiset määritelmät kiusaamisesta, mikä ohjaa heidän toimintaansa käytännön elämässä.

Lisätietoa linkistä:

Miten toimia kotona kiusaamistilanteissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen/kiusaaminen-mita-vanhemmat-voivat-tehda/>

2.1. Rikoksen tunnusmerkistön täyttävä kiusaaminen

Kiusaamista ei ole Suomessa kriminalisoitu omana tekonaan, mutta kiusaaminen voi täyttää vakavimmillaan myös rikoksen tunnusmerkistön. Jos koulun tietoon tulee alaikäiseen oppilaaseen kohdistuva kiusaaminen, joka saattaisi täyttää rikoksen tunnusmerkistön, koulun kannattaa ensin olla yhteydessä oppilaan huoltajaan ja tarvittaessa tämän jälkeen poliisiin.

Koulu voi myös kysyä neuvoa poliisilta, olisiko tilanteessa syytä tehdä rikosilmoitus. Vakavissa väkivaltaa sisältävissä tilanteissa tulee ottaa välittömästi yhteyttä poliisiin.

Kiusaamisessa voi olla kyse esimerkiksi seuraavista rikoksista:

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä voi olla esimerkiksi tiedon, vihjauksen tai kuvan levittäminen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa.

Kunnianloukkauksesta on kyse silloin, kun joku esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen, aiheuttaen vahinkoa tai kärsimystä loukatulle tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Perättömien tietojen levittäminen tai toista häpäisevien asioiden kertominen voi siis olla rangaistavaa.

Vihapuhe on yleiskielessä ja julkisessa keskustelussa käytetty termi. Vihapuheesta tulee erottaa rangaistava vihapuhe. Rangaistava vihapuhe on viestintää, joka täyttää rikoksen tunnusmerkit. Yleisiä rikosnimikkeitä rangaistavalle vihapuheelle ovat kiihottaminen kansanryhmää vastaan, kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen tai uskonrauhan rikkominen.

Laittomasta uhkauksesta on kyse, kun henkilö, joka aseella tai muutoin uhkaa toista rikoksella olosuhteiden ollessa sellaiset, että uhatulla on perusteltu syy pelätä oman tai toisen henkilön turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa. Laiton uhkaus voi tapahtua myös sähköpostilla, puhelimitse tai lähestymällä henkilöä sosiaalisessa mediassa erittäin vihamielisessä tarkoituksessa.

Pahoinpitelystä on kyse, kun henkilö tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. Lievässä pahoinpitelyssä aiheutetaan toiselle fyysistä kipua, josta ei jää pysyvää jälkeä.

Seksuuallirikoksena rangaistavaksi säädettyjä tekoja ovat muun muassa raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta ja lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin.

Vainoaminen on tilanne, jossa joku toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta. Kiusaaja voi lähteä esimerkiksi seuraamaan kiusattua koulumatkalla tai koulupäivän jälkeen. Erityisesti pitkään jatkuneet kiusaamistilanteet saattavat täyttää vainoamisen tunnusmerkit.

49 Rikoslaki (39/1889)

Lisäksi kiusaamistilanteeseen voi liittyä rikosnimikkeitä kuten omaisuuden kohdistuva vahingonteko, näpistys, varkaus ja kiristys. Verkossa tapahtuvaan kiusaamiseen liittyviä rikosnimikkeitä voivat olla esimerkiksi laiton uhkaus, viestintärauhan rikkominen, identiteettivarkaus, tekijänoikeusrikos, tietoliikenteen häirintä, tietomurto, viestintäsalaisuuden loukkaus, petos ja datavahingonteko.

Rikosoikeudellisen rangaistusvastuun edellytyksenä on se, että tekijä on täyttänyt 15 vuotta ja on syyntakeinen. Poliisi voi käynnistää esitutkinnan myös alle 15-vuotiaan rikosepäilystä. Myös alaikäinen on vahingonkorvausvelvollinen eikä vahingonkorvausvelvollisuudessa ole alaikäraja. Huoltaja ei ole vahingonkorvausvelvollinen alaikäisen vahingosta, ellei hän ole laiminlyönyt valvontavelvollisuuttaan. Jos vahingon on aiheuttanut kahdeksaatoista vuotta nuorempi, hän on velvollinen korvaamaan siitä määrän, joka hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa, teon laatuun, vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin katsoen harkitaan kohtuulliseksi.

Yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain mukaisesti syrjinnän kohteeksi joutuneella on oikeus hyvitykseen siltä opetuksen järjestäjältä, joka on lain vastaisesti syrjinyt. Vahingonkorvaus ja syrjinnän perusteella määrättävä hyvitys voivat tulla kysymykseen, vaikka niiden perusteena olevaan tekoon tai laiminlyöntiin ei liittyisi rikosta.

Alaikäisen puolesta puhevaltaa käyttää hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustajansa. Viisitoista vuotta täyttäneellä ja hänen huoltajallaan tai muualla laillisella edustajallaan on kummallakin erikseen oikeus käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta. (Opetushallitus, kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa, 2020)

3. KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISY

Kiusaamisen ennaltaehkäisyä toteutetaan Säkylän alakouluissa jatkuvan toiminnan periaatteella. Kiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja turvallisuuden edistäminen sisältyvät useisiin kohtiin opetussuunnitelmassa. Perusteet alkavat arvopohjasta ja ulottuen laaja-alaiseen osaamiseen ja eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Kiusaamisen vastaisen työn kivijalan muodostavat yhteisöllisellä tasolla koulun toimintakulttuuri, yhteisöllisyyden rakentaminen, osallisuus sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetuksesta huolehtiminen. Näiden lisäksi yhteisöllisyyttä kehitetään oppilaskuntatyöllä, kummioppilastoiminnalla sekä huolehtimalla muista toiminnoista, jotka vahvistavat oppilaan yhteisöön kuulumista ja kuulluksi tulemistä.

Säkylän koulujen ryhmätason oppilashuoltotyön käytännöt luokkien ryhmäyttämisen, itsetunnon kehittämisen, kaveritaitojen opettelussa ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Kiusaamisen ehkäisemistä ja siihen puuttumista ei voida täysin erottaa toisistaan. Kiusaamiseen puuttuminen on samanaikaisesti myöhempää ongelmia ennaltaehkäisevää. Oppilaille tiedottaminen koulun kiusaamisen vastaisista toimintatavoista on puolestaan ehkäisevää työtä, joka lisää luottamusta aikuisten kykyyn puuttua kiusaamistilanteisiin ja antaa oppilaille selkeän viestin siitä, että kiusaamista ei hyväksytä. Vaikka yhteisöllisten toimintatapojen kehittäminen on vaikuttavinta ennalta ehkäisevää työtä, joskus myös työskentely yksittäisen oppilaan kanssa ehkäisee ja vähentää ongelmia jatkossa.

Yksilötasolla oppilaita ohjataan arjessa hyvään käytökseen, muiden huomioon ottamiseen, toisten auttamiseen, erilaisuuden hyväksymiseen, heikompien puolustamiseen sekä omien rajojen vaalimiseen ja puolensa pitämiseen reilulla tavalla. Lisäksi ohjataan oppilasta sanoittamaan ja hallitsemaan tunteitaan sekä käytöstään. Koulukiusaamista käsitellään systemaattisesti opintojaksossa 1. ja 4. luokan aikana sekä lukuvuosittain muiden aihealueiden yhteydessä ja mm. koulun yhteisissä tapahtumissa.

Koulukiusaamisasian ehkäisyssä voidaan hyödyntää Yhteispeli-menetelmän ja vertaissovittelu Verson kaltaisia toimintatapoja sekä Suomen mielenterveysseuran Hyvää mieltä-materiaaleja sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen harjoittamisesta lapsilla. Sen lisäksi Säkylän alakouluilla on otettu käyttöön kuukausittaiset hyvinvointikellon teemat, jotka monipuolisella materiaalilla lisäävät oppilaiden hyvinvointia ja kodin sekä koulun välistä yhteistyötä.

Aikuisen malli on tässä tavoitteessa tärkeä. Pienillä asioilla saadaan hyviä vaikutuksia aikaiseksi kuten sillä, että välituntivalvojat käyttävät huomioliiviä, jotta heidät on helpompi erottaa pihalla apua tarvittaessa.

On tärkeää, että koulun henkilökunnalla on tietoa kiusaamisesta, koulun toimintatavoista koulukiusaamisen ehkäisemiseksi ja yksittäisiin kiusaamistapauksiin puuttumiseksi. Henkilökunnan perehdytys tapahtuu työhön tultaessa ja aiheeseen palataan lukuvuosittain kiusaamisen vastaista toimintamallia arvioitaessa. Huoltajien tiedottaminen tapahtuu vanhempainilloissa ja osallistaminen kyselyillä.

Oppilaiden tiedottaminen tapahtuu kiusaamisilmiöiden käsittelyllä sekä tunnetaitojen oppimisella ja osallistaminen kiusaamiskyselyllä. Oppilaiden on tärkeä saada tietää myös oppilashuollon palvelujen asiantuntijat sekä heidän tehtävänsä, jotta osaavat hakea tarvittaessa apua.

Säkylän alakoulujen kiusaamisen vastainen suunnitelma on vanhempien, oppilaiden ja henkilökunnan nähtävillä Säkylän kunnan [www-sivuilla/virtuaalikirjassa](http://www.sivuilla/virtuaalikirjassa).

4. KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN

Koululainsäädännössä on säädetty puuttumis- ja kurinpitotoimenpiteistä. Kiusaamiseen puututaan niin yhteisöryhmä- kuin yksilötasollakin. On tärkeää, että jokaisella yhteisön jäsenellä niin henkilökunnalla, oppilailla kuin kodeillakin on selvillä tavat, joilla kiusaamiseen puututaan. Opetuksen järjestäjälle on säädetty velvoite toimeenpanna ja valvoa kiusaamisen vastaista suunnitelmaa sekä sen noudattamista ja toteutumista.

Kiusaamiseen puuttumisen pohjalla on havainto, epäily tai koululle tuleva ilmoitus kiusaamisesta. Oppilaita rohkaistaan kertomaan aikuisille sellaisista tilanteista, jotka ovat kokeneet tulleen huonoksi kohdelluiksi koulussa. Tällaisiin tilanteisiin puututaan aina.

Kiusaamisen puheeksi ottaminen kuuluu kaikille: niin oppilaille, huoltajille kuin koulun henkilökunnallekin. Puuttumisen mallissa kiusaamistekoa tehneelle oppilaalle on annettava mahdollisuus kertoa oma versio tilanteesta sekä muuttaa käytöstään. Tähän hänen tulee saada riittävä ja tarpeellinen ohjaus hänen elämässään vaikuttavilta aikuisilta kotona ja koulussa. Tästä syystä koulun ja kodin yhteistyö on tärkeää.

Kiusaamistilanteen selvittäminen toimii oppimistilanteena niin kiusatulle kuin kiusaajallekin. Tästä syystä on tärkeää huomioida myös oppilaiden osallisuus kiusaamistapauksen selvittämisessä. Koulun henkilökunnan tehtävänä on kirjata kiusaamistapausten selvittämisen kannalta oleelliset tiedot Wilmaan.

Kiusaamisesta tiedon saanut opettaja arvioi tapauksen vaatiman käsittelytavan. Aluksi selvitetään, onko kysymyksessä systemaattinen kiusaaminen, satunnaisempi konflikti, riita lasten välillä tai esimerkiksi väärinkäsityksiin perustuva loukkaantuminen.

Kaikissa toimintatavoissa käsittelyn jälkeen tilannetta seurataan lähiviikkojen ajan. Koulukiusaamisasioiden käsittelyssä ajatuksena on, että ensin oppilaille annetaan mahdollisuus muuttaa käyttäytymistään itsenäisesti. Vasta seuraavassa vaiheessa asiasta tiedotetaan oppilaiden kotiin.

Koulun aikuisten kanssa käsitellyt räikeät kiusaamistapaukset ja niiden seurantakerrat kirjataan Wilman: Muistio kiusaamistapauksesta. Jos tilanteessa on käytetty myös kurinpitotoimia, Wilman muistion lisäksi kirjaukset tehdään Wilmaan: Kurinpitotoimet. Kaikkia pienimuotoisia selvitettäviä asioita ei ole aina tarpeen kirjata. Lievemmissä tapauksissa oppilaille annetaan mahdollisuus korjata käyttäytymistään ilman, että asiasta ilmoitetaan kotiin.

4.1. Erimielisyyksien sopiminen

Lasten maailmassa tulee lähes päivittäin tilanteita, jotka eivät mene oman tahdon mukaisesti. Näissä tilanteissa pärjääminen on tärkeä taito, jota opetellaan koulussa.

Monessa kohdassa lasten on hyvä antaa itse sopia riitojaan. Tilanteissa lapsi oppii tärkeitä sosiaalisia taitoja kuten neuvottelemaan, kuuntelemaan ja ymmärtämään, että toisinkin voi asiaa ajatella.

Kaikki erimielisyydet eivät ole kiusaamista ja näin ollen tilanteiden käsittely on oltava asianmukaista. Käytännössä kiusaamisessa pyrkimys nollatoleranssiin - mutta muille erimielisyyksille ja joskus napakallekin sananvaihdolle on annettava tilaa ja hyväksyttävä "yhteistyötaitojen" harjoittelun olevan osa kasvua.

Joskus tilanne voi olla sellainen, ettei vanhempi oikein itsekään tiedä, ollaanko erimielisyyden vaiko kiusaamisen puolella. Tällöin on paikallaan keskustella opettajan kanssa, joilla kuitenkin on vuosien kokemus erilaisista aihepiiriin liittyvistä tilanteista.

Konflikti- ja kiusaamistapauksen käsittelymahdollisuuksia ovat seuraavat:

4.2. Verso eli vertaissovittelu

Sovittelu on vapaaehtoinen, yhteisöllinen konfliktinhallintamenetelmä, jossa puolueettomat sovittelijat toimivat fasilitaattoreina eli sovinnon mahdollistajina. Sovittelussa asianosaiset itse etsivät ja löytävät ratkaisun tilanteeseen sovittelijoiden tuella. Sovittelussa käsitellään tekoja, tunteita, arvoja ja ratkaisuja. Ulkopuolinen ei arvota konfliktin suuruutta vaan kaikenlainen mielipaha sovitellaan mahdollisimman varhain. Sovittelussa opitaan vuorovaikutustaitoja niin koulutaipaleelle kuin tulevaakin elämää varten. Sovittelun ydin on dialogissa, oppimisen halussa ja toisen ihmisen näkökulman ymmärtämisessä sekä konfliktien yhteisessä ratkaisemisessa.

Sovittelutoiminta ei poista koulun muita puuttumisen menetelmiä, mutta antaa hyvän työvälineen eritasoisten konfliktien lapsiystävällisen ja varhaisen huomioimisen ja käsittelyn toteuttamiseen. VERSO-ohjelma kouluttaa sekä oppilaita että henkilökunnan jäseniä sovittelijoiksi. Vertaissovittelijoiden toimintaa tukee aikuisten Verso-ohjaajien tiimi, joka arvioi aina tapauskohtaisesti, mikä tilanne ohjataan vertaissovitteluun ja mikä taas tarvitsee aikuisjohtoista menettelyä.

Vertaissovittelu on yksinkertainen selkeä menetelmä, jonka mukaisesti osapuolia hieman vanhemmat sovittelijoiksi koulutetut (VERSO-koulutus) oppilaat auttavat osapuolina olevia oppilaita löytämään itse ratkaisun ristiriitaansa. Vertaissovittelu on yksi lasten ja nuorten osallisuuden menetelmistä, jossa vertaistuki pääsee toteutumaan. Vertaissovittelutoiminta toteuttaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvun 3.3. näkemystä siitä, että oppilailla tulisi olla kouluvuosaan mahdollisuus harjoitella neuvottelemista, sovittelua ja ongelmanratkaisua ja tätä kautta vastuun kantoa ilman leimaamista tai leimaantumista.

Sovittelun aikana osapuolet saavat kertoa oman näkemyksensä tapahtuneesta, kuvata tuntemuksiaan ja pohtia eri ratkaisuvaihtoehtoja. Sovittelussa ei etsitä syyllisiä eikä jaeta rangaistuksia vaan yhdessä etsitään ratkaisuja niin, että koulutyö voi rauhassa jatkua. Kaavaa noudattamalla sovittelijaoppilaat ja ristiriidan osapuolet harjoittelevat sovittelutaitojaan ja etenevät lopulta sopimukseen. Muutaman viikon kuluttua osapuolilta kysytään ovatko lupaukset pitäneet. Mikäli vertaissovittelu ei johda toivottuun tulokseen, ohjataan tapaus aikuisten kanssa käsiteltäväksi tapaukseksi.

4.3. Opettajan ohjaama sovittelu/sopiminen/selvittely

Myös aikuisjohtoisessa kiusaamistapausten selvittelyssä voidaan käyttää sovittelun periaatteita.

Selvittämiskeskustelu voidaan järjestää myös kasvatustilanteena ja siihen osallistuminen ei ole vapaaehtoista vaan siitä säädetään perusopetuslaissa. Kiusaamistapaukseen perehdytään käymällä keskusteluja eri osapuolten kanssa.

Aikuiset keskustelevat ensin kiusatun oppilaan kanssa ja selvittävät: millaisesta kiusaamisesta on kysymys, milloin ja missä sitä on tapahtunut, ketkä siihen ovat osallistuneet ja keitä tilanteessa oli paikalla. Tämän jälkeen jokaisen kiusaamiseen osallistuneen oppilaan kanssa yksitellen. Kiusaamisessa mukana olleet oppilaat tavataan vielä ryhmänä. Kun on sovittu, miten he muuttavat käyttäytymistään, sovitaan uudesta tapaamisesta, nk. seurantakeskustelusta.

Sekä kiusatun että kiusaamiseen osallistuneiden kanssa tavataan uudelleen ja varmistetaan, että kiusaaminen on loppunut.

Jos tapaus lievä, voidaan että ensimmäisessä vaiheessa oppilaille antaa mahdollisuus itsenäisesti muuttaa käytöstään. Tällöin käsittelystä ei tiedoteta kotiin. Opettajalla on kuitenkin kiusaamistapauksissa lain mukaan velvollisuus ilmoittaa kiusaajan ja kiusatun kotiin tilanteesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä ja seurannasta. Sama ilmoitusvelvollisuus koskee myös koulumatkalla tapahtunutta koulukiusaamista. Jos oppilaalla on toistuvasti tapana kiusata muita, asiasta tiedotetaan kotiin. Myös oppilashuoltohenkilökunnan tukea käytetään tarvittaessa. Tarvittaessa otetaan yhteyttä myös muihin viranomaisiin, esim. sosiaalitoimeen tai poliisiin.

Jos seurantakeskusteluissa ilmenee, että kiusaaminen jatkuu, asiaa käsitellään huoltajien ja oppilaiden kanssa. Tarvittaessa vanhempia voidaan pyytää koululle selvittämään asiaa. Ensisijaisesti kiusaamiseen liittyvät keskustelut käydään kuitenkin koulun aikuisten ja oppilaiden välillä.

4.4. Toimintamalli väkivaltaiseen käyttäytymiseen

Näissä tilanteissa tehdään yhteistyötä oppilashuoltohenkilökunnan ja sosiaalitoimen kanssa.

4.5. Viranomaisille ilmoittaminen

Vakavammissa kiusaamistapauksissa tai epäiltäessä rikosta, yhteistyö ulkopuolisten viranomaisten kanssa on tärkeää. Koulun henkilökunnalla on ilmoitusvelvollisuus tilanteista, joissa kiusaamista ei saada loppumaan koulun käytettävissä olevin keinoin ja tarvitaan ulkopuolista apua. Jos esimerkiksi kiusaavan oppilaan huoltajat eivät ole halukkaita yhteistyöhön ja oppilas jatkaa käyttäytymistä, joka vaarantaa muiden turvallisuuden, arvioidaan lastensuojelullisten toimenpiteiden tarve. Joskus kiusaamistilannetta selviteltäessä henkilöstön tietoon tulee asioita oppilaan tilanteesta, jotka edellyttävät lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Lastensuojelun

tarve on selvitettävä, jos lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen sitä edellyttävät.

Epäselvissä tilanteissa rehtori, opettaja tai opiskeluhuollon palvelujen asiantuntija konsultoivat poliisia tai lastensuojelua siten, että oppilas ei ole tunnistettavissa asiayhteydestä ja kysyä heidän näkemystään siihen, tuleeko tilanteessa tehdä ilmoitus poliisille ja/tai lastensuojeluun. Erityisesti vakavammissa tapauksissa koululla on kuitenkin oikeus ja akuutissa tilanteessa velvollisuus ilmoittaa tilanteesta muille viranomaisille kuten poliisille.

4.6. Yhteistyö kotien kanssa

Kodin rooli kiusaamistapausten ilmoittamisessa, kiusatun ja kiusajaan tukemisessa on ensiarvoisen tärkeä. Hyvään toimintakulttuuriin kuuluu koulu yhteisön toimintatavoista sopiminen huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön osalta. Samalla linjataan se, miten keskusteluyhteydestä kotien kanssa huolehditaan ja miten huoltajiin ollaan yhteydessä mahdollisissa ongelmatilanteissa.

Koteja osallistetaan erikseen kodeille suunnatulla kiusaamiskyselyllä, jossa kartoitetaan kodin näkemystä koulun kiusaamistilanteesta. Vanhempainilloissa käydään läpi kiusaamisen vastaista mallia ja kodin roolia kiusaamisen ennaltaehkäisyssä.

Koteja on myös hyvä tiedottaa siitä, miten kodin keskustelukulttuuri siirtyy suoraan lapsen ajatuksiin. Paljon hyviä ajatuksia löytyy

sivulta:<https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen/kiusaaminen-mita-vanhemmat-voivat-tehda/>

5. KIUSAAMISTAPAUSTEN KIRJAAMINEN

Vakavat kiusaamistapaukset kirjataan Säkylän alakouluissa Wilmaan kohtaan muistiot, yleisotsikkona kiusaaminen. Lomakkeeseen kirjataan tapaus alla olevien perusteiden mukaisesti. Jokaisen oikeusturvan vuoksi on tärkeää, että lomakkeesta löytyy tapahtumapäivämäärät, osalliset, asian selvittäjät, kuvaus, seuranta päivämäärät sekä henkilöt, jotka saavat nähdä lomakkeen. Myös seurannat kirjataan samaan muistioon.

Koulussa hoidetaan opetustointa koskevia viranomaistehtäviä. Hyvään hallinnolliseen toimintatapaan kuuluu asian käsittelyvaiheiden kirjaaminen. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilötietojen käsittely koulussa tapahtuu lainmukaisesti.

Kun kiusaamistilanteen vaatii kurinpitotoimenpiteiden käyttöä, toimenpide kirjataan muistion lisäksi myös Wilmaan kurinpitotoimenpiteenä. Laissa edellytetään kuitenkin minimaalista kirjaamista, millä tarkoitetaan lähinnä tietoa siitä, että keskustelu on käyty. Oppilaita yksilöiviä tietoja kirjattaessa syntyy henkilörekisteri, jonka sisältämien tietojen käsittelyssä sovelletaan tietosuojaa koskevaa lainsäädäntöä. Opetuksen järjestäjällä on

perusteltu syy oppilaita koskevien rekisterien ylläpitämiseen ja kiusaamisen selvittämiskeskustelujen muodostama rekisteri on eräänlainen oppilasrekisterin ”alarekisteri”, joka liittyy opetuksen järjestämiseen.

Kiusaamistilanteissa opettaja ja rehtori kirjaavat päätökset myös muiden kurinpito- ja puuttumiskeinojen käytöstä opetusta koskevan ja tietosuojalainsäädännön mukaisesti. Asiakirjojen julkisuuteen sovelletaan julkisuuslakia ja niiden arkistointi määräytyy opetuksen järjestäjän hyväksymän tiedonohjaussuunnitelman mukaisesti. Julkisuuslaissa asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia mutta niihin voi sisältyä myös salassa pidettäviä tietoja. Oppilaalla ja huoltajalla asianosaisena on oikeus saada tiedot myös itseään koskevista salassa pidettävistä asiakirjoista.

Jos kiusaamisasia johtaa opiskeluhuollon palvelujen asiakkuuteen, näistä tehdään omat kirjaukset palveluiden omiin rekistereihin. Kiusaamistilanteen selvittelyssä syntyy myös asiakirjoja, jotka eivät ole julkisia ja jotka koskevat esimerkiksi oppilaan terveydentilaa tai henkilökohtaisia oloja. Kurinpito- ja puuttumiskeinojen käytöstä kiusaamistilanteessa laadittavat asiakirjat puolestaan ovat lähtökohtaisesti julkisia tietoja

6. TOIMINTATAPOJEN KEHITTÄMINEN, SEURANTA JA ARVIOINTI

Kiusaamisen ehkäiseminen ja kiusaamistapausten selvittely ovat erittäin tärkeitä turvallisuuden ja viihtyisyyden takaamisessa. Näiden asioiden esillä pitäminen, kehittäminen, seuranta ja arviointi on koko henkilökunnan tehtävä.

Koulujen kiusaamisen vastaisen toimintamallin seuranta ja arviointia tehdään rehtorin koollekutsun toimesta yhteisöllisissä oppilashuoltoryhmissä ja opettajien kokouksissa. Koulun oppilashuoltoryhmän kanssa järjestetään myös laajempaa kehittämis- arviointi- ja seurantatyötä. Oppilashuoltoryhmä järjestää kyselyjä ja arvioi koulun käyttämien menettelyjen tehokkuutta. Vuosittain kouluissa järjestettävät kiusaamiskyselyt antavat suuntaa kiusaamisen vastaisen toimintamallin toimivuudesta. Aikataulut on tarkennettu kiusaamisen vastaisen työn vuosikellossa. Kehittämisessä on myös tärkeää tehdä vuosittaista yhteistyötä ja tiedottamista niin huoltajille kuin oppilaillekin, opettajan ja oppilashuollon toimesta.

LIITTEET

- Kiusaamisen vastainen vuosikello (henkilökunnan perehdytyksen käytännöt, kiusaamiskyselyjen ajankohdat, aikataulut oppilaiden ja vanhempien perehdytyksestä lukuvuosittain) ja Kiusaamistapausten käsittely -kaavio
- Kiusaamiskyselyn runko, joka toteutetaan syys-lokakuussa ja helmi-huhtikuussa esim. Forms-kyselynä
- Esitykset oppilaiden, huoltajien ja henkilökunnan perehdytykseen